

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. שרא למיבעל בתחלה בשבת ... אתפסוה מטלטלין.....1
- ב. דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ... דבר השוה לכל נפש...2
- ג. שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות.....5
- ד. חוט השדרה שנפסק ברובו.....6
- ה. והלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת.....6
- ו. לברכת התנים בעשרה.....7
- ז. בבחור שבעה באלמון יום אחד ... לברכה.....9
- ח. ושלשה לשמחה.....11
- ט. והלכתא המזכה לעובר לא קנה.....11
- י. מברכין ברכת התנים בבית התנים.....12
- יא. אף בבית האירוסין מברכין אותה ... וביהודה שנו מפני שמתייחד עמה.....14
- יב. וברכת אירוסין בבית האירוסין ... מאי מברך ... בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין ... מסיים בה ... בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין ... מידי דהוה אקידושא.....15
- יג. מברכין ברכת התנים בעשרה כל שבעה.....18
- יד. והוא שבאו פנים חדשות.....20

דף ז.

א. שרא למיבעל בתחלה בשבת ... אתפסוה מטלטלין

אמרו¹ חז"ל (להלן יא.) אסור לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. והצריכו דוקא שיכתוב לה שטר כתובה בכתב וישעבד לה נכסיו, ואז אף אם לפעמים יכעוס עליה עד שיעלה בדעתו לגרשה מתוך כעס, יהיה קשה בעיניו למכור נכסיו וליתן כתובה, ובין כך ובין כך יתפיים ולא יגרשנה.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סו א

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אבל אם ירצה לייחד לה כתובתה במעות, או בשאר מטלטלין אין שומעין לו, שכיוון שתהא כתובתה מוכנת לפניו ליתן לה המעות או המטלטלין תהיה ג"כ קלה בעיניו להוציאה מתוך הכעס אם יבעוס עליה, ועוד שמא יאבדו או יוזלו.

אולם² אם אינו יכול לכתוב לה כתובה כגון בשבת, או אפילו בחול אם שכח לכתבה, ונזכר לאחר שנתייחד עמה בלילה, וקשה לשלוח אחר סופר ועדים בלילה³, יכול ליתן לה מטלטלין כנגד סך כתובתה⁴, ויקבל עליו אחריות⁵ אם יאבדו או יוזלו, ואז מותר לו לבעול עד שיהא לו פנאי לכתוב, וכשיהיה לו פנאי יכתוב לה מיד.

ב. דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ... דבר השוה לכל נפש

ששת ימים אסרן הכתוב בעשיית מלאכה⁶, והם ראשון ושביעי של חג הפסח, ראשון ושמיני של חג הסוכות, יום חג השבועות והאחד לחודש השביעי, הם הנקראים ימים טובים. ושבת כולם שוה, שהם אסורים בכל מלאכת עבודה. וכל שאסור בשבת, בין מן התורה ובין מדרבנן, אסור גם בהם, חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה (אוכל נפש), שנאמר: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם".

ולא רק זאת⁷ אלא כל מלאכה שבאוכל נפש, "מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש, הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש", ובלבד שיהא בה צורך ליו"ט קצת.

² שו"ע ונו"כ שם ב

³ ח"מ שם י

⁴ הר"ן הקשה הא אסור למיכנס אלמנה בשבת כדי שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת וא"כ איך צוה להתפייס מטלטלין בשבת הא הוי כקונה קנין בשבת ויש לחלק בין נשואין דהוי מילי דפרהסיא להתפייס מטלטלין דלא הוי כפרהסיא א"נ מבע"י מיירי והיה שהות ביום לה להתפייס מטלטלין ולא לכתוב לה כתובה עכ"ל הר"ן.

ח"מ שם יא. ובהו"צ עג לענין נתינת משכונן בשבת משמע כתי' ראשון שכל שאינו פרהסיא אין חשש.

⁵ משמע אפילו אם היא מרוצה בלא אחריות אסור. וכן משמע מסמ"ג. מיהו הר"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו סוגיא זו דאתמר בדרף נ"ו ועל עובדא דר"א הנ"ל כתבו לפי שעה מהני התפייס מטלטלין משמע דס"ל דא"צ לקבל אחריות. דהיכא דהוא מתפייס מטלטלין למשכונן לפי שעה עד שיכתוב כתובתה בודאי א"צ קבלת אחריות עליו, ח"מ יב ב"ש ח ועיי"ש באחרונים.

⁶ רמב"ם שביתת יום טוב פ"א ה"א

⁷ שו"ע ונו"כ תקיח א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכבר התבאר במסכת ביצה דף יב: שגם במלאכת הבערה⁸ נאמר הכלל "מתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותר אף שלא לצורך אוכל נפש" ובלבד שיהא שוה לכל נפש וצורך יו"ט ולכן מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה וי"א שכל הנאת הגוף בכלל אך אשר יאכל לכל נפש הוא ורק שיהא שוה לכל נפש.

ולפיכך מותר לפתוח את ברזי צינורות ההסקה שמובילים מים לגוף חימום וכן מותר לסוגרם ולמנוע את כניסת המים לגוף החימום⁹.

אולם גם ביום טוב אסור¹⁰ להדליק אש חדשה¹¹ ביו"ט, בכל אופן שהוא ומכל דבר, ואפילו ע"י קירוב גפרור לדבר חם שאין בו אש ממש כדי שידלק או ע"י זכוכית מגדלת שהרי יכול לעשות מעי"ט שיהיה מוכן לו ביו"ט והרי הוא כמכשירי אוכל נפש שיכל לעשותם מערב יו"ט שאסור לעשותם ביו"ט, ואם עבר והבעיר, מותר להשתמש בו.

אבל מותר¹² להעביר ביו"ט אש מאש אחרת אם עושה כן לצורך¹³ בישול חימום או תוספת אורה¹⁴ גם ע"י גפרור ואפילו מגחלת שאין בוערת בו אש ממש וכן מותר להעביר מסיגריה בוערת או להחזיק גפרור מעל חוט חשמלי לוחט ואפילו אם מרוחק קצת ואינו נוגע ממש שאינו אלא מעביר אש מן השלהבת הקיימת.

מותר להוסיף פתילות לנר דולק להוסיף אורה¹⁵ או כל צורך אחר. ומותר להגדיל להבה ביו"ט לצרכים הנ"ל ע"י הוספת שמן או עצים או כל חומר דליק אחר אך אסור להגביר חומו של מכשיר חשמלי (פלטה לבישול, כיריים חשמליות, תנור חימום וכדו'), מכיון שפעולת ההגברה מושגת על פי רוב על ידי כיבוי של חוט אחד והבערתו של חוט אחר או חוטים אחרים¹⁶.

⁸ שו"ע ונו"כ סי' תקיא ומ"ב ס"ק א

⁹ שמירת שבת כהלכתה פכ"ג סעי' יח וסעי' כ

¹⁰ חיי אדם כלל צה סעי' יב ומ"ב תקב ס"ק א וס"ק ד ולענין עיקר האיסור אם הוא דאורייתא או דרבנן דעת הט"ז שהוא דאורייתא ומדברי הרע"ב משמע שהוא דרבנן שכתב דדמי למלאכה ועיין תשובת כתב סופר סימן ס"ח שמאריך בזה (ביאור הלכה סי' תקב סעי' א ד"ה אין מוציאין)

¹¹ ובכלל זה גם הדלקת חשמל (שמירת שבת כהלכתה פי"ג סעי' ב ועיי"ש בהערה ח מה שפלפל בשם הגרשו"א זצ"ל אם גם בחשמל מותר בעבר והבעיר)

¹² מ"ב שם ס"ק ד שמירת שבת כהלכתה פי"ג סעי' ג

¹³ דאף דכתיב בתורה אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קי"ל דמתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותר אף שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא שוה לכל נפש וצורך יו"ט וי"א דכל מידי דהנאת הגוף בכלל אך אשר יאכל לכל נפש הוא ורק שיהא שוה לכל נפש: (מ"ב סי' תקיא ס"ק א)

¹⁴ ואפילו אם אין בו צורך מידי אלא מעביר בליל יו"ט כדי שיוכל למחרתו להשתמש בו להעביר אש לצורך בישול (שמירת שבת כהלכתה שם סעי' ד)

¹⁵ ואם כוונתו שיבער הרבה ויכבה, ברמ"א סעי' ב מתיר, וא"ר אוסר ונראין דבריו, כי כן כתב הרשב"א בעה"ק להדיא. וכן אין להקל לכפול נר של שעוה כדי שישרף מהרה וכ"ש שאסור להטוף את השעוה המותכת מן הנר כדי שיכבה מהרה (חיי אדם שם סעי' ו ומ"ב סי' תקיד ס"ק יח ובה"ל ד"ה ויכבה מהרה)

¹⁶ שמירת שבת כהלכתה שם סעי' ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ומה שאמרנו, כי מותר להעביר אש ביום טוב, הרי זה רק אם עושה כן לצורך בישול, חימום, עישון או מאור, גם אם אינו אלא מוסיף משום כבוד יום טוב על הנרות הדלוקים כבר, אם לצורך מידוי, אם לצורך לאחר זמן בו ביום, כגון אם מדליק נר בלילה כדי שיוכל להעביר ממנו אש למחרת היום (ביום טוב!) לצורך בישול, או שמדליק גפרור מנר שעוה דלוק כדי להבעיר בו את הגז, מפני שאינו רוצה להדליק את הגז באופן ישיר מהנר של שעוה, שמא יטפטף מן השעוה על הכיריים ויתלכלכו¹⁷.

לעומת זאת לא התירו העברת אש לבטלה, ואפילו יש בה צורך אלא שאינה לצורך יום טוב ולא לצורך גופו, כגון שריפת החמץ ביום טוב של פסח, או שריפת החלה, גם אם הפרישה ביום טוב. בני אדם שהם מפחדים לישן אם אין נר דלוק, מותר להם להדליק בהעברת אש, שהרי זה בכלל צורך גופו¹⁸.

העברת אש לצורך הדלקת נרות בבית הכנסת (גם ביום) או לצורך הדלקת אור למצוה אחרת, כגון בשעת ברית מילה, אינה נחשבת להעברת אש לבטלה, ואכן נוהגים להדליק בבית הכנסת נר בשעת הזכרת נשמות ביום טוב¹⁹.

נר זכרון ("נר נשמה – יא"ר ציי"ט") שמדליקים בבית, צריך שידליקו בערב יום טוב. לא הדליקו בערב יום טוב, או שאי אפשר היה להדליקו מבעוד יום, כגון ביום טוב שחל אחר השבת, או ביום טוב שני של ראש השנה או בחו"ל ביום טוב שני של גלויות, אם אפשר לא ידליקו בעצמו את נר הזכרון, אלא יאמר לנכרי שהוא ידליק, ואם אין נכרי ידליקו מאש קיימת, לפחות בחדר האוכל שבביתו (כגון שידליקו ליד נרות שמדליקים לכבוד יום טוב). ומוטב שידליקו בבית הכנסת בהעברת אש. ואם אין לו אפשרות אחרת, יש לסמוך להקל ולהדליק את נר הזכרון בכל מקום, גם בבית²⁰.

¹⁷ שמירת שבת כהלכתה שם סעי' ה

¹⁸ בה"ל שם ד"ה נר של

¹⁹ שו"ע סי' תקיד סעי' ה ומ"ב ס"ק לד לה

²⁰ בה"ל שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

מי שרגיל לעשן, י"א²¹ שמתר לו לעשן גם ביום טוב, ויש מחמירים²², ויש שנמנעים אף מלטלטל את הסיגריות משום איסור מוקצה. ומי שאינו נהנה מעצם העישון אסור לו לעשן ביום טוב.

ג. שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות

בזמן שאפשר להשמר ולהטהר מטומאת מת אין הנזירות נוהגת אלא בארץ ישראל²³, אבל בחו"ל כיון שאדמתה ואוירה מטמאים אסור לידור שם נזירות²⁴, ומי שנזר בחוצה לארץ קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר, לפיכך למרות שבזמן הזה אין שייך לקונסו²⁵, שהרי גם בארץ ישראל כולנו טמאי מתים, מי שנדר בזמן הזה בחוצה לארץ כופין אותו לעלות לארץ ישראל²⁶. ולהיות נוהג שם

²¹ עיין ביאור הלכה שם ד"ה אין עושין שיש דעות בפוסקים והובאו באחרונים "יש מהן שאוסרין [הכנה"ג והמ"א בסימן תקי"ד והקרבן נתנאל בפ"ב דביצה והח"א] משום דהבערה זו אינו שוה בכל נפש וכו' וגם דמצוי בו כיבוי כשמדליק ע"י נייר או גחלת ומשליכם כדרכו בחול והרבה מקילין [דרכי נועם המובא בבה"ט ושלחן עצי שטים והברכי יוסף ועיין בשע"ת שהביא עוד ועיקר טעם כולם משום דעכשיו שהרבה רגילין בזה נעשה שוה בכל נפש] ורק שצריך לזוהר מכיבוי וכמו שכתב בשע"ת ובפ"ת דהיינו שלא להבעיר מנייר ורק משלהבת וגם מנחלת מותר דהיינו לקחת גחלת בוערת ומיד שהדליק את מה שמעשן ישליכנו בחזרה על האש בענין שלא יהיה כיבוי כלל וכו' וגם בצינארין רגילין בחול להסיר הנשרף באצבע או לדוחפו בקיר יש לזוהר בזה ביו"ט דיש בו משום כיבוי. עוד כתב בשע"ת דיש שנהגו להחמיר ביו"ט ראשון ובשני י"ט של ר"ה ולהקל ביו"ט שני וכן נוהגין לעשות ומ"מ הנוהגין להקל אף ביו"ט ראשון אין למחות בידן ורק שיזוהרו בענין כיבוי וכנ"ל וכ"ז דוקא באותן מקומות שהעולם רגילין בזה והוא דבר השוה בכל נפש דאל"ה מדינא אסור. ואפילו במקומות שרגילין הכל בזה ואז אין איסור מצד הבערה עכ"פ יש להוזהר ולהזהיר להעם שיהיו זהירין מחשש כיבוי וכנ"ל".

²² חיי אדם שם סעי' יג וידוע בזה מחלוקת גדולי דורנו ועיין שדי חמד אסיפת דינים מערכת יו"ט סי' א ס"ק ב ד"ה ומ"מ ונהרא נהרא ופשטיה ועיין שמירת שבת כהלכתה פי"ג בע"ז ובהערות שם בענין הכיתוב על הסיגריות אם יש בו משום מוחק ועי"ש בהערה לב בשם שו"ת מהר"ם שיק שמי שנהג שלא לעשן ביו"ט הרי זה נדר שאי אפשר להתירו

²³ רמב"ם הלכות נזירות פרק ב הלכה כא

²⁴ ואם נזר נתחייב דבר תורה ואם שתה יין ונטמא למת וגילח לוקה ואין עולין [לון] כדין טמא שנזר.. ואפי' בזמן הזה ודאי אסור לשהות בחו"ל כמ"ש רבנו דהא הנודר בכיה"ק לוקה על שהייתו שם. מרכבת המשנה (העלמא) שם

²⁵ שלא שייך הקנס הזה אלא בזמן הבית דאז היה מן הדין שהנזירות שנהג בחו"ל עלתה לו ד"ת כיון שטומאת חו"ל מד"ס ואלו עלה לא"י והיה מביא קרבנותיו יצא ידי נדרו ואיסור שהייה בחו"ל דעביד עביד, ואולם מתורת קנס חייבוהו חז"ל לנהוג נזירות בא"י ולב"ה קנסוהו כמנין הימים שנזר ולא סגי בקנס ל' יום. מרכבת המשנה (העלמא) שם

²⁶ למה כופין אותו לעלות ולמנות וכי יש שם טהרה והלא כלנו טמאין טומאת מת ואין כאן הפרש בין א"י לח"ל השנות הראב"ד שם. יש ליישב דברי הרמב"ם דאיהו כתב הכל ע"פ דין הש"ס ולא איירי מזה שעכשיו אנו כולנו טמאי מתים ובודאי אף בזמן התלמוד בימי תנאים ואמוראים היו להם עדיין אפר פרה שהיו יכולין לטהר אותם מטומאת מת ובודאי גם כוונת הרמב"ם אם עכשיו כולם טמאי מתים אסור לנזר בכל מקום זולת נזירות שמשון ופשוט הוא ולא הוצרך לכותבו ולא איירי מזה אלא אם טהור הוא כתב דינו דבחו"ל אסור לנזר משום דנטמא בארץ העמים כן נ"ל פשוט. אורח מישור, אולם במרכבת המשנה (העלמא) כתב מה שכופין אותו לעלות לא"י לאו קנסא הוא אלא דינא הכי דכיון שזוירות חלה עליו האיך נניח אותו לשהות בטומאת

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

נזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו. וי"א²⁷ שאין כופין אותו שהרי גם בארץ ישראל כולנו טמאי מתים. ואסור להזיר בכל מקום²⁸.

ד. חוט השדרה שנפסק ברובו

חוט השדרה²⁹ של בהמות וחיות יוצא מן המוח ונמשך על פני כל השדרה עד סוף הזנב, ועור אחד מקיפו ובו תלויה הטריפות, שאם נפסק אותו העור המקיף סביב החוט של מוח ברוב הקיפו³⁰, טריפה אף על פי שכל המוח קיים³¹, ואם לא נפסק הרוב של העור אף על פי שנפסק כל המוח שבפנים כשר.

ה. והלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת

גושא וחייב לעלות לא"י וממילא בזמן הזה דליכא קרבנות והוא נזיר עולמית אסור כל ימיו לצאת לחו"ל עד שיבנה המקדש ויזו עליו וימנה נזירות טהרה ויקריב קרבנות תגלחת טהרה.

²⁷ השנות הראב"ד שם

²⁸ ולא הבנתי מ"ש מרן כ"מ על זה וז"ל ואיני יודע למה אסור להזיר עכשיו בא"י שאע"פ שאנו טמאי מתים אם אחר שנזר יזהר מליטמא במת מה איסור יש בזה ע"כ. דהרי מי שקיבל עליו נזירות והוא בטומאה כיון שאינו יכול לנהוג נזירות של טהרה בודאי דאיסורא קעביד כיון שאינו יכול להשלים נזרו כל ימיו עומד באיסור שאע"פ שיזהר שלא להוסיף טומאה אחרת מה מועיל לנדר שעליו ומה יעשה כדי לצאת ידי חובתו שטעם האיסור שאסור להזיר בחו"ל אינו אלא מפני שאינו יכול לנהוג נזירות של טהרה ודכוותה בא"י אם בזמן הזה כולנו טמאי מתים ודאי שיש לו איסור גם בא"י והוא פשוט ודברי מרן צ"ע. וזאת ליהודה אולם עיין במרכבת המשנה (העלמא) שם, תמוה טובא אטו טמא מת שפירש מטמאיו אסור לו להזיר הילכך גם בזמן הזה מותר להזיר וישמר מטומאת מת להבא

²⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד לב א

³⁰ כתב הב"ח [ד"ה ומ"ש רבינו] ולא מטרפינן בנקבים סמוכים זה לזה בהיקף וביצרוף רובו כמו בגרנרת אלא דוקא בנפסק רובו במקום אחד עד כאן, ומביאו בש"ך [ס"ק א]. ולא נהירא להקל כלל מסברא בחוט השדרה טפי מגרנרת, פר"ח שם והביא ראיה ד חמיר טפי חוט השדרה מגרנרת, וסיים ולכן העיקר להטריף כמו בגרנרת. ועיין פלתי (ס"ק א') דנראה להלכה כב"ח, אבל לא למעשה. והעיקר להטריף. וכן מסיק התבואות שור [ס"ק א]

³¹ דפסיקת המוח לא מעלה ולא מוריד. ש"ך שם ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כבר התבאר לעיל דף ג. שלהלכה פוסקים אנו³² שמותר לכתחילה לבעול בתולה בשבת. ואין חשש חובל בהוצאת הדם³³, ואין איסור משום צער³⁴. ומותר לקנח אח"כ את דם הבתולים³⁵, מלבד בבגד אדום שיש להזהר. אולם יש ליחד את החתן והכלה יחוד גמור קודם השבת³⁶.

ואלמנה³⁷ וגרושה אין לבעול בתחילה בשבת, אלא אם התייחדו יחוד גמור הראוי לביאה קודם שבת³⁸.

ו. לברכת חתנים בעשרה

בבועז כשרצה לכנוס את רות כתיב (רות ד פסוק ב) וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּמְנֵי הָעִיר וְגו', שקבצן³⁹ כדי לברך ברכת חתנים בעשרה, מכאן למדו חכמים שמברכין על כינוס האשה כמו שמברכין על כל מתנה טובה שנותן הש"י לאדם ומנהגם היה שמברכין ברכת חתנים בבית החתן קודם נישואין ובימינו המנהג לברכם תחת החופה לאחר מעשה הקידושים.. והן שש ברכות שיבוארו נוסחתן להלן בעזה"ת

³² שו"ע ונו"כ או"ח רפ

³³ דם מיפקד פקיד דהיינו שדם בתולים אינו מובלע בכותלי בית הרחם אלא כנוס הוא שם כמופקד ומוצנע בתוך הכלי וזה פתחו שיצא הדם מתוכו. (ומה שצריך לטעם זה אפשר משום שניחא ליה ופס"ר שיצא דם, אבל בדם פצע בלא"ה אין לאסור דלא ניחא ליה) והנה י"א דבמקום שנתפשט המנהג להתמיר בזה אין להקל להם אבל הט"ו כתב חלילה לעשות איסור בזה ובכירור שמעתי שהחסידים גאוני העולם נהגו בעצמם היתר בזה ע"כ אין חשש חומרא בזה כלל והמחמיר אינו אלא מן המתמיהין. מ"ב שם ד

³⁴ במור וקציעה כתב דמקורו מהגמ' בכתובות דמבואר שמפותה אין לה צער, וביארו הראשונים דאינה מרגשת בצער השרת הבתולים מחמת הנאת תשמיש. עוד כתב דמשום טרדה דידיה נמי ליכא, ואף על גב דטריד בה טובא, טרדה דמצוה היא ושריא בשבת. ועי"ש במו"ק בסוף דבריו שמסיק, שכל בעל נפש ישער בעצמו תחלה שלא יסבב לו ולה צער ויסורין בשבת תחת תענוג

³⁵ בה"ל שם. דלא חשיב צביעה אלא לכלוך, ומשום דחזותא לאו מילתא היא כלל כשאין לו חפץ בה כלל, וגם אין דרך העולם לחפץ בזה כלל עיין שו"ע הרב קונ"א שב

³⁶ עיין לקמן סימן של"ט סק"א במ"א דלכתחלה ראוי ליחדן אחר החופה יחוד גמור קודם השבת די"א דחופה שלנו לא מקרי חופה וא"כ כשיתיחדו אח"כ בשבת יהיה אח"כ כקונה קנין בשבת. מ"ב שם

³⁷ שו"ע ונו"כ שם שלט ה

³⁸ כיון שהיא בעולה עיקר הקנין לירושתה ולמעשה ידיה היא הביאה ולא החופה ונמצא כקונה קנין בשבת ועיין באבן העזר סימן ס"ד ס"ה דביאר שם המחבר דאף באלמנה לא בעינן ביאה ממש וסני אם היתה יחוד הראוי לביאה לקנותה עי"ז קנין גמור למהוי כנשואה לכל דבר וכן הסכימו הרבה פוסקים ולפ"ז אם כנס אותה בע"ש והיתה טהורה והכניסה אחר החופה לחדר מבע"י ונתיחד עמה ולא היו שם בני אדם קנה אותה קנין גמור ומותר אח"כ לבוא עליה בשבת אבל אם לא היתה טהורה מבע"י או שלא נתיחד עמה בחדר מיוחד מבע"י אסור לבוא עליה בשבת ולכן יש לזוהר מאד כשעושין חופת אלמנה בע"ש שיעשו את החופה מבע"י גדול כדי שיהיה ראוי ליחד עמה אחר החופה. מ"ב שם לב

³⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סב א ולבוש שם סא

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אין מברכין ברכת התנים אלא בעשרה וכך למדו חז"ל מבוועז. וצריכין שיהיו עשרה גדולים ובני תורין, וחתנים מן המניין בין כשאומרים אותה בשעת נישואין בין כשאומרים בשעת הסעודה אחר ברכת המזון.

אבל כשאין אומרים אחר ברכת המזון כל השבע ברכות אלא ברכת אשר ברא בלבד כמו שיתבאר להלן דף ח. בעזה"ת אינו צריך עשרה, שבוועז לא לקח עשרה אלא בכניסה לבדה⁴⁰, אבל שלשה צריך כמזומן.

ועתה נהגו שאף זימון שהשמחה במעונו בעשרה דוקא⁴¹.

י"א שער שאין בה עשרה ואי אפשר להביאם שם ממקום אחר, אסור לעשות שם נישואין אלא צריך החתן והכלה לילך למקום שיש שם עשרה ולהכניסם שם לחופה⁴². וי"א⁴³ שלמרות שלכתחילה יש ליזהר ולהדר אחר עשרה, אם א"א בעשרה אלא בטורח גדול הוי כדיעבד.

ולמעשה נוהגי⁴⁴ שאם אין במדינה עשרה וא"א לו לילך למדינה אחרת רק בטורח גדול אז הרי זה כדיעבד, וברכות אין מעכבות, וכניסנה לחופה בלא ברכה, וחוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים.

התחילו לברך בעשרה והלכו מקצתם משלימים את הברכות על אף שאין עשרה⁴⁵.

פתחי תשובה על שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן סב סעיף ד

יש מהאחרונים שהסתפק אם צריך שאותם עשרה יאכלו כולם או שיצטרפו לפחות לזימון כדין זימון בבהמ"ז או אולי דוקא בהמ"ז בעינן צירוף דאל"כ איך יוציאו שקר מפייהם לומר ברוך שיאכלנו כו' משא"כ ברכת חתנים י"ל שכל שהם באותו בית יוכלו לברך ודעתו נוטה שאין צריך שיאכלו כל העשרה אבל רוב צריך⁴⁶.

⁴⁰ ובח"מ ד כתב לא בעי עשרה אלא כשמברכין כל ברכת הווג דומי' דבוועז ועיין בר"ן שכתב דברכת אשר ברא לבדה לא מקרי ברכת חתנים וע"כ לא בעי י'

⁴¹ מ"ז שם ס"ק ב

⁴² ח"מ שם ג, ושיטת הרשב"א שברכות מעכבות ובב"י הסכים לשיטת הרשב"א

⁴³ ב"ש ד כד"מ ועיין בהמקנה קונטרס אחרון, וי"ל עוד מה שאמרו כלה בלא ברכה היינו בלא שום ברכה אבל כיון שיכולין לברך ברכת אשר ברא דאין צריכה עשרה לית בי' איסורא.

⁴⁴ בשו"ת נחלת שבעה חלק א' (סימן יב) הביא את דברי הבית יוסף והב"ח הנ"ל, וכתב, ולעד"נ פשוט שגם הבית יוסף מודה בעיקר הדין דבכל התורה אין הברכות מעכבות את המצוה. וכן בבן איש חי (פרשת שופטים אות יד) פסק, שבמדינה שאין שם עשרה ואי אפשר להביא עשרה מעיר אחרת, שיש לסמוך על המקילין שיעשו חופה שם ויברכו אשר ברא דוקא, ואחר כך כשיזדמנו במקום שיש עשרה יעמדו אצל החופה שתהיה שם, וישמעו שבע ברכות ויכוונו לצאת ידי חובה. ע"כ. וגם בשדי המד האריך מאד בזה, ומצדד להקל לערוך חופה בלי עשרה.

⁴⁵ פ"ת שם יד

⁴⁶ עיין בס' זכור לאברהם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ז. בבחור שבעה באלמון יום אחד ... לברכה

עד כמה מברכין ברכה זו⁴⁷, אם היה אלמון או גרוש, שנשא אלמנה או גרושה, מברכין אותם ביום ראשון בלבד ולא יותר אפילו באו פנים חדשות, שאין שמחתן מרובה כל כך. אבל בחור שנושא אלמנה או גרושה, או אלמון וגרוש שנושא בתולה, וכל שכן בחור נושא בתולה ששמחתו מרובה, מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה אם באו פנים חדשות. ואם לא באו פנים חדשות יבואר להלן עמוד ב'.

י"א⁴⁸ שבאלמון שנשא אלמנה גרושה או בעולה, אין מברכין אלא ביום הנשואין, אבל אם נשא ביום ועשה סעודה בלילה אינו מברך ברכת התנים, וי"א⁴⁹ שמברכים בסעודה אף בלילה שאחר הנישואין. וי"א⁵⁰ שאינו מברך על שאר סעודות אפילו ביום הנשואין, מלבד סעודת הנישואין הראשונה שבה מברך. וספק ברכות להקל. ואין לברך אלא בסעודה ראשונה ביום⁵¹ הנישואין⁵². וגם אם היה היחוד היה בלילה יש חוששים שאין לברך⁵³.

⁴⁷ שו"ע ונו"ב שם ו

⁴⁸ לשון מהר"ל מפראג ואם ברכו נישואין ביום מברכין בסעודה גם בלילה דלא גרע מפנים חדשות דסעודה נחשבת פנים חדשות כן כתב הרא"ש, ולפי זה אלמנה שניסת ביום אין מברכין בלילה כלל דכבר עבר היום ולא שייך פנים חדשות באלמנה. ומובא בט"ז שם ג, וכ"כ בב"ש ה בשם רי"ו בדעת הרא"ש.

⁴⁹ במהר"ל גופיה פליג על הרא"ש והוכיח במ"ס משמע דיומא קמא דקאמר היינו אף בערבית דאיתא התם רבותינו נהגו לומר בבוקר ברכת התנים על כוס בפנים חדשות כל שבעה וכן בערבית קודם הסעודה מברכין אותה ע"כ משמע דכל ז' מברכין בבוקר ובערב ואפילו ביום ז' משמע דמברכין אף בלילה ולפיכך באלמנה נמי מברכין ז' ברכות אף בלילה כך יראה עכ"ל. וכן בכרד הבית הביאו הב"ש שם וכ' להרא"ש אפי' באלמנה מברכים בלילה וראיתי בתשו' סי' ל"ט מפרש דברי הרא"ש מ"ש אם אכלו בלילה לא גרע מפ"ח ה"ק אפי' באלמנה אם לא אכלו עד לילה מברכים משום דלא גרע מפנים חדשות בבתולה.

⁵⁰ כתב הרא"ש יומא קמא י"מ סעודה קמיית' וכ"כ בטור וכלומר אם אכלו ביום ראשון הרבה פעמים אין מברכין ז' ברכות אלא בסעודה ראשונה וכשנשא אלמנה ביום ולא אכלו ביום ראשון הרבה פעמים אין שבעה ברכות בלילה די"ל הא דקאמרי בגמ' לאלמנ' יום א' היינו יום ראשון דוק אפילו אכלו כמה פעמים ומיד כשיצ' יום ראשון שוב אין מברכין אפי' אשר ברא לבד ויום א' יש חילוק בין סעודה ראשונה לשניה או יום אחד היינו סעודה ראשונה שאוכלין יחד אפילו לאחר יום ראשון וה"ה אם אכלו ביום ראשון ב' או ג' פעמים אין מברכין רק סעודה ראשונה. ח"מ שם ו

⁵¹ לפענ"ד אם נשאו בע"ש דאסור לקבוע סעודה בע"ש מקרי שבת יומא קמא וסעודה קמייתא שוב מצאתי בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' מ' סברא זו ונהניתי וצ"ע לדינא. שי למורה.

⁵² ב"ש שם ה

⁵³ אע"ג שהרבה פוסקים ז"ל סבירא להו שהחופה הוא רק היחוד. והוה ליה יום ראשון יום שאחר החופה. אולי מכל מקום אין לברך כיון שכתב הפרמ"ג ז"ל שאין לברך על ידי ספק ספיקא. ויש בזה ספק ספיקא ספק שיחוד אינו קונה באלמנה וספק שאין לברך רק ביום א' וסעודה א'. עזר מקודש שם. אולם וע' בסידור הגאון מליסא ז"ל בדיני בהמ"ז בבית התן אות י"ד שכ' אם לא היה יחוד רק בלילה לא מקרי חופה דהא באלמנה לא הוי חופה רק כשיש יחוד הראוי לביאה וא"כ הוי החופה כאלו היה בלילה והוי הלילה יומא קמא ומברכין אז ז"ב בסעודה שאחר היחוד.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ולפיכך ראוי שלא לעשות הנשואין עד שחשיכה, או שיעשו הסעודה מיד רובה ביום⁵⁴.

התחיל לאכול ביום הנישואין, ונמשכה הסעודה עד הלילה מברכין בלילה ז' ברכות⁵⁵.

ברכת אשר ברא מברך כל ג' ימים ראשונים אפילו באלמון שנש' אלמנה.

נואף שנשא את זאת שבעל דינו כאלמן שנשא אלמנה ואין מברכין שבע ברכות אלא יום ראשון בלבד וכן אלמן או גרוש שנשא בעוללת עצמו⁵⁶. אולם חתן בחור שנשא בעולת עצמו, יש להם שבעת ימי המשתה לשמחה ולברכה אם לא נבעלה לאחרים כלל⁵⁷.

נערה שנתפסה לזנות ואחר ימים כנסה אלמון אין לה ברכה אלא יום א' ושמחה ג' ואין חילוק בזה בין זינתה לרצונה לאנסוה⁵⁸.

אלו שבעה ימים מתחילין מיד אחר שבעה ברכות שבירך בראשונה תחת החופה⁵⁹. וי"א שמתחילים מעת החופה⁶⁰.

⁵⁴ בית מאיר שם

⁵⁵ באר היטב שם ה

⁵⁶ דעיקר ז' ב הוא ממעם שמחתו ושמחת' וזה הוא אם לא מעמו מעם ביאה משא"כ בנואף ונואפת שכבר מעמו ט"ב ואין להם שמחה כ"א כמו אלמן שנשא אלמנה ע"ש פ"ת שם ט מנובי"ת סא

⁵⁷ שם. ועי' בתשו' חתם סופר סי' קכ"ג פוסק להלכה דאלמון שנשא בעול' פנוי' אפילו אם היא בעולתא דידיה אין לה אלא יום א' לברכה ושמחה, ג' אך אם הוא פנוי נואף שנשא בעול' (או אלמנה) מברכין כל שבע' כמו לבחור, אלא כיון שהם בועלי נדות ואינם ראויים לברכה איך יקבלו פניהם פנים חדישות כל ז' חוטא כל יתנאה אך אם ימצאו ריעים כמותם לחדש פנים כל ז' יברכו להם כל ז'.

⁵⁸ בתשו' שמש צדקה סי' ה' שהביא ת' גינת ורדים הא"ה כלל א'

⁵⁹ לאפוקי שלא נאמר שיתחילו ז' ימי משתה מאכילה ראשונה. ח"מ שם ז וגם בכחור שנשא אלמנה מונים לשבעת ימי המשתה מהחופה אע"ג שמשמע דלכו"ע בעינן יחוד הראוי לביאה א"כ אם לא עשו היחוד עד הלילה לא היה לנו לחשוב ז' ימי המשתה אלא מהתחלת היחוד, אך מ"מ החופה שעושינן נחשבת התחלת החופה והקנין דאל"ה הוי הליכה מחופה לביתו הפסק בין ברכה ליחוד ומתחילין למנות ז' ימי משתה מאותו יום. המקנה קונט"א שם

⁶⁰

נראה דלאו דוקא לאחר ז' ברכות רק אחר חופה אפילו אתרמי שלא בירכו בשעת חופה מכל מקום לא ימשכו ימי משתה יותר. ובתשובת הרא"ש (כלל כו סי' ב) כתב משעת הברכה שהותרו להתייחד מתחילין ז' ימי חופה, משמע קודם ברכה אינם מותרים להתייחד, ואם כן אי אפשר לעשות נשואין בפחות מעשרה, אבל למה שנתבאר בדרכי משה דאם אי אפשר בעשרה עושינן נשואין בלא ז' אם כן מונין משעת חופה. וגם להרא"ש צריך עיון דמכל מקום אם עשו חופה בלא ברכות מכל מקום אפשר דאין מונין ימי משתה רק מיום חופה, דלא מסתבר שאם עשה חופה וכנסה בלא ברכות שיברכו לאחר זמן רב. מכל מקום נראה דאם לא ברכו ברכת התנים כלל דלעולם יש לברך על כל פנים פעם אחת אף אחר ימי משתה, דעל כל פנים צריך לברך אותן ברכות שמברכין בשעת חופה על עיקר הזיווג, רק שאין להם דין ז' ימי משתה לברך בפנים חדישות, טיב קידושינן שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

מקומות שהמנהג שאחר החופה אין עושין סעודה אלא עושים סעודה בלילה, ו"א⁶¹ שז' ימי משתה מתחילין מסעודה ראשונה שבלילה, ובמקומות שעושין סעודה ומברכין ז"ב תיכף אחר החופה מתחילים ז' ימי המשתה תיכף אחר החופה וודאי מקצת היום ככולו ואפי' שעה אחת סמך לערב עולה ליום א' למנין ז', וי"א⁶² שבכל אופן מונים מהחופה כנ"ל וכן עיקר ולפיכך נשא ביום רביעי והחופה היתה קודם השקיעה מסתיים השבע ברכות ביום שלישי ובליל רביעי אין לברך שבע ברכות.

ח. ושלשה לשמחה

מצינו ביעקב אבינו שאמר לו לבן (בראשית כט פסוק כז) מלא שבע זאת וכתוב בשמשון (שופטים יד פסוק יב) שבעת ימי המשתה, לפיכך הנושא את הבתולה הצריכהו חז"ל לשמוח עמה שבעת ימים כדי שישמחה. ואותן השבעה ימים יהיו לו כיום טוב שלו, שלא יעשה מלאכה, ולא ישא ויתן בשוק, ולא יצא יחידי לשוק, מפני שהחתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה ואינו נושא ונותן בשוק ואינו יוצא יחידי לשוק, כן הוא החתן, אלא אוכל ושותה ושמח עמה, בין אם הוא בחור בין אם הוא אלמן או גרוש שנושא בתולה.

הנושא בעולה אין שמחתו כל כך, הצריכהו לשמוח עמה שלשה ימים י"א שבין הוא בחור בין הוא אלמן או גרוש. ויש אומרים⁶³ שאפילו בחור שנושא בעולה שמחתו מרובה וצריך לשמוח עמה שבעה ימים.

בחור הנושא אלמנה שאינה בעולה צריך לשמוח עמה ז' ימים⁶⁴.

כל מה שתקנו לא תקנו אלא לכבודה, לפיכך יכולה האשה למחול על שמחתה דמוחלת על כבודה.

דף ז:

ט. והלכתא המזכה לעובר לא קנה

⁶¹ בתש"ו כנסת יחזקאל סי' סמ"ך נשאל שם אם לחשוב הני שבעה ימים מעת לעת ואם היה החופה ביום ד' אחר הצות מברכין ז"ב גם ביום ד' השני קודם הצות או דאמרי' גם בזה מקצת היום ככולו מובא בפ"ת שם יב עיין פ"ת שם שהביא החולקים וכ"כ המקנה בקונ"א והשע"ת באו"ח ס"ס קפח
⁶² הטעם כתב הר"ן דלא נפישו ימי ברכה מימי שמחה דאינו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים אלא ודאי ז' נמו אית ליה לשמח' וכן נהגו עכ"ל. ח"מ שם ד
⁶⁴ כך דייק הב"ח מובא בב"ש שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

כשם⁶⁵ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כך אין אדם מקנה דבר לדבר שלא בא לעולם⁶⁶, כגון המזכה דבר לעובר שבבטן האשה לא קנה העובר, שמכיון שאינו בעולם לא גמר והקנה לו, ואפילו שהוכר העובר, ואפילו אמר המזכה לכשיוולד יזכה לא קנה.

במה דברים אמורים כשמזכה לעובר של אחר, אבל המזכה לבנו אפילו לא אמר לכשיוולד קנה, דעתו של אדם קרובה אצל בנו וגמר והקנה לו בכל לבו, והוא שתהיה אשתו כבר מעוברת⁶⁷ בשעת המתנה שאז יש לו קירוב הדעת לעובר, אבל המזכה לעובר בנו, כמזכה לאחר דמי, שאין דעתו קרובה לו כל כך. ויש אומרים שדין המזכה לעובר שלו קנה זה דוקא בשכיב מרע, שמתוך שדעתו של אדם קרובה אצל בנו חששו בשכיב מרע שמא תטרף דעתו עליו אם ידע שלא יתקיימו דבריו, לכך תקנו שקנה העובר, אבל בבריא לא קנו. והעיקר כדעה ראשונה⁶⁸.

י. מברכיין ברכת חתנים בבית חתנים

⁶⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ ר"א

⁶⁶ מהאי טעמא אף אם לא חזר בו עד אחר שיוולד, אפילו הכי יכול לחזור בו אח"כ, וכדין המקנה דבר שלא בא לעולם, כמ"ש בסימן ר"ט הטור סעיף ג' והמחבר סעיף ד' והרמ"א סובר שאם חזר המזכה עד שיוולד וקנאו במשיכה, וישנו עדיין ברשות הזוכה, כשיוולד אז זכה, אם אמר כשיוולד

⁶⁷ נמק"י כתב דוקא לאחר מ' יום, דקודם לכן מיא בעלמא הוא, והטור [סעיף ג'] והמחבר שסתמו משמע שלא חילקו בזה, וכן כתב ב"י. סמ"ע שם ד' וש"ך שם ב הכריע כנמק"י

⁶⁸ ש"ך שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

צריך לברך ברכת חתנים⁶⁹ תחת החופה שהיא כבית החתן⁷⁰ לאחר מעשה הקידושין, והן שש ברכות שיבוארו להלן. וצריך לברכם על כוס יין ומברך על היין תחלה, ומסדר את כולם על הכוס, לאחר הגפן, ונמצא מברך ז' ברכות, ואם אין יין מצוי, מברך על השכר⁷¹.

וכשמברכים ברכת המזון מברך ז' ששה ברכות על הכוס ולאחריהם בורא פרי הגפן⁷².

נוהגין לקרות הכתובה בין ברכת אירוסין לברכת נשואין, כדי להפסיק קצת משום ברכת היין שמברכין עוד פעם אחרת על כוס של נשואין⁷³.

⁶⁹ בשו"ע שם כתב "צריך לברך ברכת חתנים כבית החתן קודם נשואין" כ"כ הרמב"ם והב"י כתב שמברך קודם דכל הברכות מברך עובר לעשייתן והר"ן כ' לא מטעם זה דהא ברכת השבח הן וכמו בכל הברכות דפ' הרואה. אלא הרמב"ם לשיטתו שפיר משום דס"ל חופה היינו יחוד ואסור להתיחד בלא ברכות אף על גב דס"ל ברכות אין מעכבין מ"מ לכתחלה בעי' שאל יחסר שום דבר והרא"ש דס"ל דלא בעי' חופה הראוי לביאה ס"ל דא"צ לברך קודם הכניסה וכ"כ בד"מ והטור דפוסק כהרא"ש ופוסק דמברכים קודם החופה. ב"ש שם א, וביאור הגר"א א

(ב) והן כו'. שם ה' א'.

⁷⁰ מה שאנו מברכים ברכת נשואים תחת החופה משום בחופה ליבא יחוד והוי עובר לעשיה קודם שאוכלים ביחד במקום צנוע וזוהו ג"כ ראיה דעיקר החופה הוא האכילה במקום צנוע דאל"כ קשה על מנהג שלנו איך עושים שני דברים הסותרים זא"ז דמברכים קודם הקדושין כדי שיהיה עובר לעשיה וברכת נישואין מברכים תחת החופה, מיהו י"ל ברכת אירוסין שאני דמדכיר הארוסין בברכה לכן צ"ל עובר לעשיה משא"כ ברכת נישואין, ובד"מ כתב לדידן דעושין חופת נדה א"צ להקדים הברכות לחופה. ב"ש שם א. ולענ"ד נראה דא"א לומר כן דאילו הוי ברכת נישואין בשביל היחוד שאח"כ הוי ההליכה מהחופה לבית החתנות הפסק בין הברכה לנשואין כדאיתא באו"ח סימן ח' ס"ג. ומ"ש הרמב"ם והטור קודם כניסה היינו בבית החתונה קודם כניסתן לחדר המיוחד לחתן וכלה דמחדר לחדר לא הוי הפסק אלא נראה כיון דמנהגינו לקדש תחת החופה א"כ א"א לברך ברכת נשואין קודם כניסתן לחופה כיון דעדיין לא קדשה ויהא ברכת אירוסין והקדושין הפסק בין ברכת נשואין לנשואין, וגם עדיין לא נקראו בשם חתן וכלה קודם הקידושין ע"כ מברכין תיכף אחר הקידושין, מיהו מה שנוהגין אף באלמנה כן אף דבאלמנה אין החופה קונה אלא היחוד, צ"ל דאפ"ה לא הוי הליכה הפסק משום דכבר התחיל החופה אלא שאינה נגמרת לקנות עד היחוד ועכ"פ לא הוי הפסק בין ברכה לחופה. המקנה קונטרס אחרון שם ולמנהגינו שמקדשין תחת החופה שאי אפשר לברך ברכת חתנים קודם קדושין מברכין מיד אחר קידושין כיון דלא שייך עובר לעשייתן לברך קודם קידושין, והוה כמו נטילת ידים דאכתי גברא לא חזי. מיהו נראה דאחר אירוסין יכול לברכה כיון שיתייחדו אחר כך אף שאין מתיידין מיד, דהא מבואר בגמרא (שם ז, ב) דביהודה מברכין אף בבית אירוסין מפני שמתיחד עמה, אף דמשמע בגמרא (שם יב, א) דמייחדין קודם נשואין מכל מקום כיון שלפעמים מתיחד עמה מברכין, אם כן אפילו תימא דחופה של כלונסות אינה כלום מכל מקום שייך ברכת חתנים כיון דאחר כך כונסה בנושאת גמורין וממילא הוה נמי עובר לעשייתן. טיב קידושין שם

⁷¹ ואם אין שכר מצוי יברך בלא כוס כך דעת הרמב"ם, ודעת הרא"ש דבעי' כוס. ה"מ א. והטעם משום דגמרי' ז' ברכות דוקא וללא הגפן אינו אלא ששה ברכות. ב"ש ב. לא ידעתי היכן מבואר בגמרא שבעה ברכות, אדרבא בגמרא (כתובות ה, א) איתא בריך חמש בריך שית ולא נזכר שבע ברכות בגמרא בשום דוכתא, גם כוס לא נזכר בגמרא, ואמרינן בגמרא (שם ז, א) דברכת חתנים יליף מבעו שנאמר (רות ד, ב) ויקח בעו עשרה אנשים, ולא נזכר כוס. טיב קידושין

⁷² י"ל הטעם שאל יהיה נראה דמברכים בפה"ג לצורך בהמ"ז ולא משום ז' ברכות לכן מאחרין בפה"ג. ב"ש שם ב

⁷³ מהר"ם מינץ וכ"כ הרמ"א סימן זה ס"ט.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

י"א⁷⁴ שאם בירך ברכת חתנים קודם ברכת אירוסין חוזר ומברך ברכת חתנים אחר ברכת אירוסין וי"א⁷⁵ שאין צריך לחזור ולברך ברכת חתנים.

שבע ברכות הנישואין י"א שהרי הן כברכות השבת, ולכן מברך אותם חכם הקהל או מכובדים אחרים או השליח עבור. ואין ראוי שהחתן עצמו יברך ברכות אלה, לפי שהן שבת להשוי"ת, וברכה לחתן ולכלה ולישראל. ואין ראוי שיברך אדם ברכה כזו לעצמו⁷⁶. והרמב"ם כעס על חתן שברך ברכות אלו לעצמו. ולכן טוב ונכון שיברך אותם הגדול שבנמצאים.

י"א. אף בבית האירוסין מברכין אותה ... וביהודה שנו מפני שמתייחד עמה

האשה שנתארסה⁷⁷ אף על פי שהיא כאשת איש לחייב הבא עליה ואינה יוצאה בלא גט, מ"מ אסרו לו חז"ל לבא עליה בעודה ארוסה מפני שהוא פריצות⁷⁸, ואפילו לייחד עמה אסרו בעודה בבית אביה גזירה שמא יבא עליה, עד שישאנה, ומברכין עליו קודם לכן ברכת נישואין בבית החתן ואסורים בייחוד קודם שיברכו⁷⁹ כמו שהתבאר. והבא על ארוסתו קודם כניסה לחופה שלא לשם נישואין, מכין אותו מדרות מפני שעבר אדרבנן שאסרוה, ואפילו אם קדשה נביאה אסור לו לבא עליה ביאה שנייה עד שתכנס עמו לחופה.

⁷⁴ הרא"ם ח"א סי' ד'.

⁷⁵ כך נראה מדברי ריב"ש סי' פ"ב

⁷⁶ נלמד ממה שכתב רבינו אברהם בן הרמב"ם, והובא בריש ספר מעשה רוקח חלק א' ילקוט יוסף שובע והובא בשו"ת חיים שאל חלק ב' (סימן לח אות נו). וכן כתב בנהר מצרים (חופת חתנים אות ג') ועיין ביביע אומר חלק ד' (חאה"ע"ו סי' ז'). ע"ש. ועיין עוד בג"ד בשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סי' קיד), ובשו"ת קנין תורה בהלכה ח"ט (סי' צ"ו), ובשו"ת שבט הלוי חלק ח' (סי' רלד).

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם נה א

⁷⁸ שכיון שאין לה עדיין כתובה ואין לו חיובים אליה חיישי שלא יחשבו לשם קידושין.

⁷⁹ ב"ש סב א וביאור הגר"א שם א. מיהו מה שס"ל להמר' דכלה בלא ברכה אסורה כנדה, נראה דהרמב"ם לא ס"ל כן דהא כתב אירס וכנס לחופה ולא בירך ה"ו נשואה גמורה וכשהיא נדה ס"ל דלא מהני כמ"ש בסי' ס' וצ"ל דס"ל להרמב"ם הא דתניא במס' כלה בלא ברכה אסורה כנדה היינו חופה ונקרא ע"ש ברכה אבל הברכות אין מעכבין מיהו רש"י ותו' ס"ל כפי' המרדכי ברכות ממש קאמר כמ"ש ריש כתובות לפ"ז י"ל לדידהו אם לא ברכו דינה כנדה ממש ואין לה תוספת כתובה מיהו י"ל אף על גב דתני' דאסורה כנדה מ"מ לאו ממש כנדה ובדיעבד מהני החופה בלא ברכות. ב"ש שם נה א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

לפיכך יש אומרים שארוס שדר עם ארוסתו בבית אחד מברכין מיד שבע ברכות פן יתייחדו⁸⁰. ויש אומרים שאין להם לדור ביחד פן יקוצו זו בזו, ואפילו בשידוכין בעלמא בלא אירוסין יש לחוש לזה⁸¹.

המאיר את האשה ובירך ברכת חתנים ולא נתייחדה עמו בביתו או בחופה עדיין היא ארוסה, שאין הברכות עושין הנישואין אלא הכניסה לביתו או לחופה.

יב. וברכת אירוסין בבית האירוסין ... מאי מברך ... בא"י
אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו
את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה
וקדושין ... מסיים בה ... בא"י מקדש ישראל על ידי חופה
וקדושין ... מידי דהוה אקידושא

מברכים בעת מעשה הקידושין קודם שעונד טבעת על אצבעה של אשתו ברכת האירוסין⁸². והסמיכוהו על המקרא (בראשית כד פסוק ס) וַיִּבְרְכוּ אֶת רַבֶּקָּה.

⁸⁰ לכאורה קשה מה מהני ז' ברכות דהא כתב בסמוך ז' ברכות בלא חופה לא מהני וי"ל ע"פ מ"ש הר"ן ריש קדושין להר"ף והרמב"ם שאם בא עליה וכוונתו לשם נישואין א"כ אף לדעת הרמב"ם מותר לבא עליה בבית אביה וצריך שיתכוון לשם נישואין והמרדכי סבר בלא ברכות אסורה מ"ה מברכים ז' ברכות ותו לא חיישינן לרשיעי שלא יתכוון לשם נישואין ביון דאיכא היתר לפניו. ב"ש שם. ובח"מ שם ב נראה תי' אחר שארוס וארוסתו השוהין יחד בבית הוי כהצר של שניהם ויחוד דידהו הוי נשואין ומותרת לו אחר הברכה וכך היו עושין ביהודה, ואין איסור אלא התן הדר בבית אחר, ובא אל ארוסתו בבית אביה.

⁸¹ שכל שאסורה בביאה אסורה ביחוד והוא מכלל הגזירה שגזרו על יחוד פנויה. ח"מ שם נה א
⁸² במס' כלה רבתי "מניין לברכת חתנים מן התורה שנאמר ויברכו את רבקה וכו' מידי בכוס ברכוה אלא אסמכתא הוא" ותוד"ה שנאמר ויקח העמידו ברייתא זו בברכת אירוסין דאל"כ פליג אנמי' דידן דילפי' מבעו וכתבו דאינו אלא אסמכתא בעלמא ועיין שו"ת דברי יציב אהע"ז סי' ע"ג אות ב' מש"כ בזה ועיין בבעל העיטור שער שני ברכת חתנים דף ס"ה ב' דפי' ברייתא זו אברכת חתנים ממש דהיינו שבע ברכות אמנם בשאלות חיי שרה שאילתא ט"ז הביא דין דברכת אירוסין בעשרה וע"כ דלמד דויברכו את רבקה קאי אברכת אירוסין לבתולה וילפותא דבועז קאי אאלמנה ומיניה ילפי' נמי דבעי' עשרה דאי באלמנה כ"ש בבתולה והיינו כשיטת תוס' וכעין זה כתב שם בהעמק שאלה צ"ו עמודה ב' ועיין ב"ש אבהע"ז סי' ל"ד ס"ק א' והנה בשו"ת בעלי התוספות סימן קל"ג ד"ה ומעתה זכינו, הוכיח דלא הוה אצל רבקה ברכת חתנים דהא יצחק לא הוי התם אמנם לפמ"ש"כ בכת"ס אבהע"ז א' סי' קכ"ג בדעת הנוב"י דברכת נישואין בדירה תליא א"כ מברכין אע"ג דהחתן לא היה שם וליכא ראייה) אבל בב"ח אבהע"ז סי' ל"ד דייק מהרמב"ן והטור (וצל"ב מנ"ל האי בטור דהא לא הזכיר כלל האי קרא דויברכו את רבקה וכו') דהוה ילפותא נמורה.

הלכות הדרה היומי

מסכת כתובות

אם⁸³ קדשה על ידי עצמו הוא עצמו מברך, ואם קדשה ע"י השליח, השליח מברך במקומו כיון שהוא עושה שליחות הקידושין. ואנו נוהגין שאחר מברך ונהגו שהרב מסדר הקידושין, או הגדול שבקהל הוא מברך, ואין החתן מברך שלא לבייש מי שאינו יודע⁸⁴. ולכתחילה יכוין להוציא את החתן⁸⁵ והכלה⁸⁶ בברכתו.

קודם הקידושין יש למזוג יין לתוך כוס, ומברך על הכוס של יין⁸⁷ כיון שהיא ברכה של שמחה – בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֵּלֵךְ הַעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן כַּמְנַהֵג הַאֲשֶׁכְנִיזִים וּמְנַהֵג הַסְּפָרְדִים לומר הַגֶּפֶן

ואח"כ מברך – בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֵּלֵךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל הַעֲרִיזוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוֹסוֹת. וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת לָנוּ, עַל יְדֵי חֲפָה וְקִדּוּשֵׁין. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֵּלֵךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל הַעֲרִיזוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוֹסוֹת. וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת לָנוּ, עַל יְדֵי חֲפָה וְקִדּוּשֵׁין.

והחתן והכלה שותין מהכוס ואחר כך מקדש חתן את הכלה בטבעת, לפני עדים כשרים, ואומר:

⁸³ שו"ע ונו"כ שם לד א

⁸⁴ מהרש"ל מובא בט"ז שם א וכתב בכנסת הגדולה (הנה"ט סק"ב) שכן המנהג גם אצל הספרדים שאחר מברך. וכן כתב בשדי חמד (מערכת ברכות סימן ג', ומערכת חתן וכלה אות יח), שהמנהג פשוט בכל המקומות שברכות אלה מברך אותם אחר ולא החתן בעצמו, בין ברכת אירוסין, בין ברכת נישואין.
⁸⁵ שיש לעיין אם נימא דהאחר שמברך הוא להוציא החתן בברכתו, ואם כן אם החתן חרש שאינו שומע הברכה אינו מברך, ואפילו הוא לעצמו לא יוכל לברך, או כיון שהברכה אינה על גוף עשיית המצוה רק על כללות ישראל שפיר יכול אחר לברך, וכן משמע מהא דלקמן סימן סב (סי"א) בטור ומחבר שאם חבורות מתחלקין כל חבורה מברכת, ואם אינו מוטל רק על החתן אין טעם שהחתן יברך לכל החבורה, אלא ודאי הוטל על כל המצויין שם, ואם כן נראה דהוא הדין לברכת אירוסין דבחדא מחתא מחתינהו, וכן מעולם לא שמענו שתהיה חופה בלא ברכת אירוסין אפילו לחרש. ט"ב קידושין שם, אולם עיין בתשובת נ"ב תנינא סימן א' שכתב דגם בנישואי חרש אני מסופק בברכות כי ברכת אירוסין על החתן לברך ומה שנהגו שהמסדר קידושין מברך הוא שלא לבייש את ע"ה ועכ"פ עיקר הברכה להוציא את החתן וכיון שהוא חרש שאינו שומע אינו יוצא בברכה זו ואיך יברך המסדר ואם היה מקום לומר שגם הכלה שייכא בברכת אירוסין ומוציא המסדר את הכלה אמנם חרש שנישא חרשת ודאי לדעתו אין כאן ברכה ואפ"ה מקרי נישואין כמבואר בפ' חרש. ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ד' (חלק אבן העזר סי' ז' אות ג'), וכן כתב בבן איש חי (פר' שופטים אות ב') שלדעת הרמב"ם אם המברך לא כיוון להוציא את החתן ידי חובתו בברכה, והחתן לא כיוון לצאת, הברכה היא ברכה לבטלה.

⁸⁶ בכרם שלמה (סימן פא) כתב, שהמברך צריך לכוין להוציא ידי חובה גם את הכלה. דסוף סוף הכלה מסייעת במצוה זו, וכמו שכתב הר"ן ריש פרק ב' דקידושין, שוב ראיתי להגרצ"פ פראנק בהדרת קודש (סימן טו) שהביא בשם הגר"ש רוזבסקי שאמר לו בשם הגאון רבי יצחק זאב סלובייצ'יק (הרב מבריסק) בחופת בנו, שאמר להרב מסדר הקידושין שיכוין להוציא ידי חובה את החתן בשתי הברכות, ברכת בורא פרי הגפן, וברכת האירוסין, ואילו להכלה אמר שתכוין לצאת רק בברכת בורא פרי הגפן. וע"ש מה שהאריך בזה.
⁸⁷ בספר הרוקח הביא מקור לזה מהירושלמי (פ"ה דסוטה ה"ה) דיינ מנתו הוא יין רע, ועם כל זה מוזמנין עליו ומקדשין בו את הכלה. והרי ברכת האירוסין היא בעת הקידושין, ומשמע שהיו מברכים ברכה זו על הכוס. וכ"ה להדיא בפני משה שם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

הרי את מקדשת לי, בטבעת זו, פדת משה וישראל.

והמנהג פשוט אצלנו שהחתן והכלה עומדים תחת החופה פניהם למזרח לכיוון ירושלים ובחול"ל לכיוון ארץ ישראל והמברך עומד פניו למערב⁸⁸ כדי שיברכם פנים כנגד פנים דכל ברכה הוא פנים כנגד פנים כמו ברכת כהנים ומעמידין הכלה⁸⁹ לימין החתן דכתיב נעבה שגל לימנך וגו'.

ואם אין שם יין נוטל שכר, ואם גם שכר אין שם מברך אותה בפני עצמה.

פירוש הברכה ואסר לנו את הארוסות⁹⁰, רעה לומר אפילו הארוסות שארסנו לנו אסורות לארוסיהם מדרבנן, שגזרו על ייחוד של פנוייה ואפילו היא ארוסה לו לא התירוה לו עד שתכנס עמו לחופה.. ואחר כך מסיימין והתיר לנו את הנשואות רעה לומר נשותינו הנשואות לנו התיר לנו על ידי חופה וקידושין. וחזתמין בברכה כדן כל ברכה ארוכה. ומה שמקדימין לומר חופה

⁸⁸ ועיין שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן ז שדן להיכן יכונו החתן והכלה בנישואים הנערכים באוסטרליא ועיין בסדור בית יעקב לרבנו יעב"ץ (דיני ברכת אירוסין ונשואין) כתב, ומוליקין החתן לתחת החופה ועומד ופניו למזרח וכו' ומעמידין הכלה לימין החתן והמסדר נוטל הכוס ומצדד עצמו ופניו למזרח וכו' ועיין בדרשות מהרי"ל כתב, אחוריהן לצפון ופניהם לדרום, וכנה"ג ב' דבזמנינו זה אין אנו מקפידין ועיין במחזור ויטרי (סי' תע"ה) בדיני ברכת אירוסין שכ', ומכוון פניו כלפי מזרח נגד צד ירושלים "שכל תפלות" שאנו מתפללים אנו מביטין אל היכל ה' כי כן מצינו בדניאל וכו' לכן צריך לכוון פניו למזרח "בברכת התנים" וכו' עכ"ל גם במהרי"ל (הל' נשואין) אחר שביאר שם סדר ברכת אירוסין וסידור הקידושין כ', הו' הרב עומד כמערב ופניו למזרח וכשאמר שמה תשמה רעים האהובים הפך פניו לקראת החתן והכלה וכו' ע"כ ועיין שו"ת מהר"ם מיניץ סי' קט שכתב נמי שהמברך מצדד פניו למזרח עכ"פ מבואר (אות א' ב') שאין קפידה ברוח מזרחית רק ברוח שכלפי ארץ ישראל וירושלים. ומה שנוהגים שהמברך פניו כנגד החתן והכלה עיין בס' משכנות הרועים מר' יהיאל מיכל הובנר בעת דודים דף כא ס"ק ו (מובא בס' מנהג ישראל תורה נישואים עמו קעב) שכיון שאיש ואשה בשלום שכנה שרויה ביניהם בלי ספק שכנה קרמה ואתיא והופפת על ראשיהם וא"כ הדין נותן שיתן פניו נגד השכנה החופפת על ראשי החתן והכלה וכמו שמצינו ביעקב אבינו שהשתחוה על ראש המיטה נגד השכנה

⁸⁹ ערוך השולחן אבן העזר סימן סב סעיף ט

⁹⁰ כתב הרא"ש [כתובות פ"א סי' יב] וזה לשונו, יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה. ועוד היכן מצינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקדוש ברוך הוא, והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוטתה. ועוד מה ענין להזכיר עריות בכאן, ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין בלא חופה. ונראה לי כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה כי פריה ורביה היינו קיום המצוה, ואם לקח אדם פילגש וקיים פריה ורביה אינה מחייב לקדש אשה, וכן הנושא זקנה ואיילונית או עקרה וכן סרים כמה שנשא מברכין ברכת התנים, ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה, והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו ואף בנושא אשה לשם פריה ורביה, כיון שאפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין. ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפילו הכי כשהוא שוחט לאכול מברך, דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה, אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין. ועוד התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת, אבל הכא כתיב כי יקח איש וגו'. ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הלכך מברכין על כל שחיטה ושחיטה. וברכה זו ניתקנת לתת שבה להקדוש ברוך הוא אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות. והזכירו בו איסור ארוסות והיתר נשואות בחופה ובקידושין, שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו, לכך הזכירו חופה לומר דוקא ברכת חופה היא המתרת הכלה, ולכאפי נמי הקדימו חופה לקידושין לומר והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה שאחר ברכת הקידושין עכ"ל. ועיין בט"ז שם א שביאר בדרך אחרת.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

קודם קידושין, היינו פירושו חופה וקידושין שקדמו לה. ויש מפרשים שהגרסא היא חופה בקידושין בבי"ת⁹¹.

אם קידש ולא בירך י"א שלא יברך אותה אחר הקידושין שהרי זה ברכה לבטלה, שמה שנעשה כבר נעשה ועל מה יברך, כמו שהוא הדין בכל ברכות המצות שמברכין עליהם עובר לעשיות⁹². וי"א⁹³ שלכתחילה יברך אחר שקידש. ונוהגין ברוב המקומות לברך אותה קודם שקידש, אך בדיעבד יברך גם אחר שקידש⁹⁴.

ברכת אירוסין צריכים עשרה לכתחלה, כמו שמצינו בבוטל שלקח עשרה אנשים וגו', על אף שלענין הקידושין אין צריכין אלא שנים שיקדש בפניהם, שאין דבר שבערוה פחות משנים, וגם סגי בשנים אפילו בדיעבד, לענין ברכה צריכים עשרה לכתחלה.

על כל הקהל לעמוד⁹⁵ בשעת ברכת האירוסין ושבע הברכות שתחת החופה, ונכון שהרב מסדר הקידושין קודם שיתחיל לברך יבקש מהקהל לעמוד על רגליו בעת הברכות. ואם יש אנשים שיושבים בעת ברכת האירוסין ושבע הברכות, יש ללמדם להועיל שעליהם לעמוד, ובפרט שכן מבואר בתיקוני הזוהר הקדוש

יג. מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה

⁹¹ אלא מפני שהדייקנים קורין לבי"ת ההיא רפה מפני שהיא סמוכה לה"א שהיא מאותיות אהו"י ומרפות בג"ד כפ"ת טעו הסופרים וקראוהו בוי"ו. לבוש מ"ז שם ד מהעימור וכתב וממילא עכשיו שהקידושין תחת החופה אין צריך לזה.

⁹² דילמא הדרה בה האשה והוי ברכה לבטלה. ועוד שכל המצות לפי שמזכירין עשיות המצוה בפירוש מברך עליהן עובר לעשייתן שידעו הכל שרוצה לעשות אותה המצוה, אבל כאן כיון שאין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש אשה שהוא עשיית המצוה אלא סתמה מקדש עמו ישראל בחופה ובקידושין, אין צריך לברך עובר לעשייתן.

⁹³ בלבוש שם הביא ופה ק"ק פוזנא מברכין אותה אחר שקידש

⁹⁴ ח"מ שם ג, וב"ש ד

⁹⁵ בדין זה נאמרו ד' טעמים:

א. הגאון המהריק"ש בהנהותיו בספר ערך לחם (אבן העזר סימן סא) שברכת אשר ברא שאומרים אותה כל ויש בה ברכה לכלל ישראל, ולברך את ישראל ציוה השי"ת שיהיה בעמידה, אבל בסעודה לא. שלא להמריח את המסובים.

ב. על פי המבואר בכנסת הגדולה (סימן סב) לכבוד החתן והכלה שהם עומדים, וחתן דומה למלך.

ג. כמו שכתב רבינו עובדיה מברטנורא בפרק ג' דבבבב, דכל העם היו עומדים בפני מביאי הביכורים, משום החביבה מצוה בשעתה. ולכן עומדים מפני נושאי התינוק. ע"ש. וכן עתה מפני החתן והכלה עושי המצוה.

ד. בספר תושע יהודה (דף קא) על פי מה שאמרו בזה"ק (פרשת תרומה דף קסט), שצריך לעשות חופה נאה לכבוד כלה עילאה היא השכינה שבאה לשם. וכיון שכן חייבים לעמוד מפני כבוד השכינה שנגלית בשעת החופה, כההיא דקידושין (לא ב) איקום מקמי שכינה דאתיא. ע"ש

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תקנו חכמים⁹⁶ שהנושא אשה יעשה סעודה בנישואין כדי לשמח את הכלה. ובחור שלא נשא אשה מעולם, הנושא בתולה שלא נשאת מעולם, מצוה מן המובחר שיעשה סעודה בכל שבעת ימי המשתה, כדי שיברכו ברכת התנים אחר ברכת המזון. אך אינו מחויב⁹⁷.

מה שיש נוהגים שהחתן והכלה מיד לאחר החופה נוסעים לעיר אחרת למשך כל שבעת ימי המשתה, ובטלים משמחת החופה ושבע ברכות שבסעודות בהיותם טרודים במסעם ממקום למקום נדרו הלכו, ולא חפצו בברכה ותרחק מהם. וכבר קראו תגר על זה הגאונים האחרונים, שזהו עצת חטאים, ואיך ינעלו מאיסור קריבות לאחר ביאה ראשונה, ודרכי העניעות מהם והלאה. ונכון להוכיחם ולהודיעם שהחתן והכלה צריכים שימור מן המזיקין. וגם מן היצר הרע, אולי ישמעו וישובו⁹⁸.

המנהג פשוט שמברכים שבע ברכות אחר המזון של הסעודה הראשונה שאחר החופה, אף על פי שאין האולם נחשב כבית חתנים ממש, לפי ששם נמצאים כל בני משפחת החתן והכלה, והשושבינין.

⁹⁶ אולם עיין בירושלמי כתובות פרק א הלכה א משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל ולא התקין לאלמנה כלום אף על גב דתימר לא התקין לאלמנה כלום טעונה ברכה מבועה דכתיב (רות ד ב) ויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו ועיין קרבן העדה שם משה התקין. כלומר מדאורייתא אית לן שיהו שבעת ימי המשתה וז' ימי אבל דכתיב ביעקב מלא שבוע זאת וכתוב ויעש לאביו אבל שבעת ימים. אך בפני משה כתב כלומר דיש להן רמז מן הכתוב בתורה ועיין רמב"ן על בראשית פרק כט פסוק כא "ואני לא ידעתי, כי שבעת ימי המשתה תקנת משה רבינו לישראל (ירושלמי כתובות פ"א ה"א) – ואולי נאמר שנהגו בהם מתחלה נכבדי האומות כענין באבילות, דכתיב (להלן נ"י) ויעש לאביו אבל שבעת ימים ומה שלמדו כאן בירושלמי (מו"ק פ"א ה"ז) ובבראשית רבה (ע"ט) שאין מערבין שמחה בשמחה, סמך בעלמא ממנהגי הקדמונים קודם התורה אבל בגמרא שלנו (מו"ק ט) לא למדוה מכאן, ודרשוה מויעש שלמה את החג (מ"א ח סה):

⁹⁷ בשו"ת רב פעלים חלק ד – אבן העזר סימן ו חקר אם זה הדבר הוא עליו בתורת חיוב שמחוייב להזמין עשרה בני אדם בכל סעודה כדי לברך ז' ברכות או"ד אינו בתורת חיוב ורק אם נודמנו לו עשרה בסעודה אז יברכו ז' ברכות ופשוט שכיון שמן בעז ילפינן לה כשרצה לכנס את רות דכתיב ויקח בעז עשרה אנשים מזקני העיר וכו' ובעז לא לקח עשרה אלא בכניסה לבדה כאשר כנס את רות שהוא שעת נישואין ולכן גם לדידן אין חיוב עשרה אלא רק בשעת נישואין שהוא בשעת החופה וכ"כ הרב הלבבוש וסיים הנה כי כן אם זה החתן אין לאל ידו להרבות בהוצאות להזמין עשרה בכל סעודה של ז' ימי המשתה כדי לברך ז' ברכות אחר בהמ"ז אינו מחוייב לדחוק עצמו לעשות כן כי אין זה עליו בתורת חיוב אלא רק הוא למצוה מן המובחר אבל אם יש לאל ידו להרבות בהוצאה הא ודאי למצוה גדולה תחשב לו זאת לעשות סעודת מריעות להתנותו בהזמנת עשרה לברך ולשבח לשמו יתברך בשבעה ברכות של התנים.

⁹⁸ שו"ת לבושי מרדכי תנינא (חלק אבן העזר סימן מז אות ג') ובשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אבן העזר סוף סימן יא)

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

והחתן והכלה צריכים לאכול כזית פת בסעודה, שאם אינם אוכלים כזית פת, אין לברך שבע ברכות אחר הסעודה⁹⁹.

וכן מי שלא אכל כזית פת אינו יכול לברך אחת משבע הברכות שבסעודה. וכן הדין בכל שבעת ימי המשתה¹⁰⁰.

כבר נזכר שבשבע ברכות שעושים אחר הסעודה יש להקדים קודם את הברכות, ואחר כך יברכו ברכת הגפן

י. והוא שבאו פנים חדשות

כמו שנתבאר אלמון שנשא אלמנה מברכין שבע ברכות ביום ראשון בלבד ולא יותר אפילו באו פנים חדשות, שאין שמחתן מרובה כל כך, אבל בחור שנושא אלמנה או אלמן שנושא בתולה וכל שכן בחור נושא בתולה דהוי שמחתו מרובה, מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה אם באו פנים חדשות¹⁰¹, ואפילו אדם אחד נחשב פנים חדשות¹⁰². ויש שנהגו שצריך שתי אנשים¹⁰³. אולם אשה אינה נחשבת פנים חדשות אין פנים חדשות אלא למי שראוי להמנות בעשרה של ברכת התנים¹⁰⁴.

ואם לא באו פנים חדשות אין מברכין שבע ברכות גם כן אלא ביום ראשון, ואחר כך כל שבעה מברכין שהשמחה במעונו וברכה אחת ברכה אחרונה מן השבעה ברכות שהיא אשר ברא. ויבואר להן דף ה.

היו האוכלים עם החתן והכלה, אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין הם הנקראים פנים חדשות, ומברכין בשבילם אחר ברכת המזון כל השבע ברכות כדרך שמברכין בשעת

⁹⁹ בשו"ת האלף לך שלמה (אורח חיים סימן צג) כתב, שאפילו אם החתן שם, והיו כמה אנשים שנמלו ידיהם לסעודה לאכול פת, אם החתן עצמו לא נמל ידיו לסעודה, לא יברכו שבע ברכות, כי אין זה נחשב לסעודת נישואין כל שאין החתן סועד עמהם.

¹⁰⁰ בספר זכור לאברהם חלק ב' (דף רסו ע"ב) כתב להסתפק בזה, אם מי שלא טעם כלל בסעודה אם יכול לברך ז' ברכות או אשר ברא. אך בספר הנא וחסדא חלק א' (דף קיא) כתב, שהמברך צריך להיות מאוכלי הפת. וצריך שיאכל כזית. וכן כתב בספר פני יצחק אבולעפיא (אות קא). [וכן פסק בשו"ת השב האפור (סימן ט') ותמה על מה שיש נוהגים לכבד לברך שבע ברכות למי שלא אכל, ואינו יודע מקור לזה]. והובאו דבריהם בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אבן העזר סימן יא אות ז').

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם סב ז

¹⁰² באה"ט שם ז

¹⁰³ שו"ת רב פעלים ח"ד אבה"ע"ו פה עירנו בנדאד המנהג פשוט להקפיד שיהיו שנים ולא סני להו בחד וכל אלו הם דברים פשוטים והשו"ת יאיר עינינו בתורתו אכ"ר.

¹⁰⁴ פ"ת שם יד מהזכור לאברהם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

הנישואין¹⁰⁵, והוא שיהיו עשרה והחתן מן המניין. ויש אומרים¹⁰⁶ אפילו שהיו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם כבר עד עתה נחשבים כפנים חדשות ומברכין בשבילם שבעה ברכות אחר ברכת המזון. ויש אומרים עוד שאם היו שם פנים חדשות אף על פי שאין אוכלים שם¹⁰⁷

ו"א¹⁰⁸ שאם באו פנים חדשות בלילה מברכין בשבילם שבעה ברכות לילה ויום¹⁰⁹. וי"א¹¹⁰ שלכל סעודה צריכים פנים חדשות. וכן עיקר¹¹¹.

יש אומרים שאינם נקראים פנים חדשות אלא אם כן הם בני אדם שראוי להרבות בשבילם לכבודם¹¹² שודאי משמח עמהם¹¹³.

יש אומרים ששבת ויו"ט ראשון ושני הרי זה כפנים חדשות¹¹⁴, משום¹¹⁵ דאמרינן במדרש מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן. ודוקא בסעודת הלילה ושחרית אבל לא בסעודה שלישית כיון שאין צריכין פת, שהרי יוצאין במיני תרגימא. ואנו במדינות אלו נוהגין לברך כל השבעה ברכות אפילו בסעודה שלישית, ואפשר משום שרגילין לבא לזו הסעודה פנים חדשות, ויש אומרים הטעם משום שרגילין לדרוש והדרשה הרי זה כפנים חדשות.

התחילו לברך והלכו הפנים חדשות גומרים את הברכות¹¹⁶.

כבר התבאר במסכת פסחים דף קב: שי"א שאין לומר¹¹⁷ שבע ברכות על כוס ברכת המזון בשמחת חתן וכלה, כדי שלא יעשה מצות חבילות חבילות, אלא ימזוג כוס אחת לברכת המזון, ולאחר¹¹⁸ ברכת המזון מביא כוס אחר ואומר עליו ז' ברכות, וחוזר ולוקח כוס של ברכת המזון ואומר עליו בורא פרי הגפן, וכן פשט המנהג בקהילות האשכנזים.

¹⁰⁵ שיטת הרמב"ם וכ"פ מהרש"ל. ב"ש שם ח

¹⁰⁶ הרא"ש בפסקיו

¹⁰⁷ רק שעומד שם בשעת הברכה ומ"מ נראה שצריך שיהיו בני החופה שמחים על ביאתו שם ואף שלא הרבו בשבילם מ"מ ראוי להרבות בשבילם. ח"מ שם יא

¹⁰⁸ דעת הר"ן וכן פסק רמ"א

¹⁰⁹ וכאורה היינו דוקא כשהם שם אך אם באו לסעודה בלילה והלכו תו אין מברכים. ובוה מיושב קושית ב"ש ט דבשבת מברכים אפילו הלכו להם דשבת עצמה פנים חדשות. והב"ש גופיה ס"ל שאין מברכים לדעה זו אלא סעודה אחת ביום ואחת בלילה.

¹¹⁰ ח"מ שם יב דייק בן מהרא"ש

¹¹¹ ב"ש שם ט

¹¹² ואפילו שלא הרבו כיון שראוי הרי תוספת שמחה. ח"מ שם יג

¹¹³ שו"ע ונו"כ שם ח

¹¹⁴ וצ"ע אם פורים נקר' פנים חדשות כנה"ג. בבאה"ט שם י

¹¹⁵ לבוש ומ"ז שם ה

¹¹⁶ פ"ת שם יד

¹¹⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סב, ט

¹¹⁸ כ"מ בב"ש ס"ק יא וכ"פ להדיא בעזר מקודש ס"ק ט ממג"א קמו, ועיי"ש שיישב המנהג שנהגו הביא שניהם כבר בעת ברכהמ"ז, וכתב "אך מ"מ כדי לקיים ג"כ דברי המג"א ז"ל נראה שכוס השני ימזוג איש אחר לא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וי"א¹¹⁹ שאין עריך, אלא על כוס של ברכת המזון מברך ז' ברכות, וכן פשט המנהג בקהילות הספרדים.

המזמן ולא מי שמוזג כוס הראשון דבזה מודה המנ"א ז"ל דלכ"ע אין קפידא משום חבילות בזה שכל אחד ואחד מוזג כוס כרצונו ואין קפידא אם יש כוסות רבים על השלחן
¹¹⁹ דשאני ברכת המזון וקידוש דהיינו שאכל עד השבת דכוס של ברכת המזון הוא שייך על העבר וקידוש על העתיד משא"כ (כאן) דשניהם על הנישואין. מ"ז שם ס"ק ו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>